Universiteiten
van Nederland

Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap
Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap
Mevrouw prof. dr. mr. R. M. Letschert
Postbus 16375
2500 BJ Den Haag

Datum	10 november 2026	*Uw kenmerk*	
Telefoon	06-14829106	*Ons kenmerk*	UNL 26051 U
E-mail	jansen@unl.nl	*Bijlagen*	1

Onderwerp **Monitor Open Access 2025 en vervolg**

Geachte mevrouw Letschert,

Bijgevoegd ontvangt u de rapportage over de voortgang op onze ambities voor 100% Open Access. Dit geeft inzicht in de open beschikbaarheid van wetenschappelijke artikelen van Nederlandse universiteiten voor onderzoeksinstellingen, bedrijfsleven en samenleving.

Open Access cijfers 2025
Sinds 2016 rapporteert UNL, conform afspraken gemaakt in 2014 en het bestuursakkoord in 2022, over de jaarlijkse Open Access cijfers. Uit de cijfers (tabel 1) blijkt dat in 2025 97% van de peer-reviewed artikelen van de Nederlandse universiteiten als Open Access beschikbaar is.

Dit is opnieuw een stijging van 2% ten opzichte van het jaar daarvoor. Bijlage 1 licht de resultaten van de jaarlijkse monitor toe en geeft ook een beschrijving van de meetmethode. De onderliggende gegevens inclusief beschrijving zijn open beschikbaar op Zenodo (link).

Jaar	% Open Access
2016	42%
2017	50%
2018	54%
2019	62%
2020	73%
2021	82%
2022	89%
2023	92%
2024	95% (nieuwe methode)
2025	97% (nieuwe methode)

Tabel 1: Percentages Open Access artikelpublicaties 2016-2025 Nederlandse universiteiten

Universiteiten van Nederland

Universiteitscampus Spui
Spui 5
2511 BL Den Haag

Tel +31 70 302 14 00
E-mail post@unl.nl
Web universiteitenvannederland.nl

KvK 40480226
IBAN NL61 INGB 0001 5964 15
BTW NL007088784B01

Universiteiten
van Nederland

Succesvolle inspanning rond Open Access
De universiteiten zijn er sinds 2015 in geslaagd de open toegankelijkheid van peer-reviewed artikelen te vergroten, wat heeft geleid tot een stijging van 42% in 2016 naar 97% in 2025. Deze cijfers laten zien dat bijna alle peer-reviewed artikelen uit 2025 van de Nederlandse universiteiten open beschikbaar zijn voor de brede samenleving. Dit heeft al aantoonbaar effecten op (versneld) hergebruik van deze artikelen juist ook buiten de academie. We zien dus ook dat mensen buiten de academie meer gebruik maken van de artikelen die wij openstellen.

Noodzaak sturing op meer autonome publicatielandschap binnen Open Science ambities
Zoals we verleden jaar al gemeld hebben, zijn er uitdagingen in het publicatielandschap die vragen om acties om de toppositie van de universiteiten van Nederland en hun brede maatschappelijke impact te versterken. Als universiteiten hebben we het afgelopen jaar stappen ondernomen om deze uitdagingen proactief aan te pakken. Zo hebben we onze Open Access strategie aangescherpt, wordt deze vertaald naar beleid bij universiteiten (bijvoorbeeld bij de UU), zijn onderzoekseenheden discussies gestart over de gewenste publicatiecultuur van alle wetenschappelijk werken en ondernemen we acties voor het versterken van de collectieve digitale autonomie. Dit doen we zoveel als mogelijk samen met de andere onderwijssectoren, SURF en de overheid.

Aandachtspunt wet- en regelgeving
Open Science is niet louter een maatregel voor transparantie of open toegang. Wanneer de systeemvoorwaarden hergebruik mogelijk maken, fungeert het als een mechanisme om de onderzoeksproductiviteit te verhogen en de Nederlandse economie op de lange termijn te versterken[1]. Dat vergt niet alleen financiële investeringen, maar ook een stevige verankering in nationale en internationale wet- en regelgeving. Vooral uw inzet op wet- en regelgeving is noodzakelijk om de positie van Open Access en Open Science te versterken. Recente studies tonen aan dat Nederland achterblijft bij wetgeving die open onderzoek goed faciliteert en dat onderzoekers onvoldoende bescherming krijgen tegen misbruik van contractvrijheid door uitgevers. Ook Europees is uw aandacht nodig met betrekking tot de ERA act, de verplichte uitzondering op het auteursrecht (en aanverwante rechten) om vrijer wetenschappelijk onderzoek te kunnen doen als ook de mogelijke Europese harmonisatie van bijvoorbeeld secundaire publicatierechten. Dit kan het succes van Open Access en de implementatie van Open Science bedreigen dan wel versterken. Ook recente uitspraak rechtbank rond het hoge btw-tarief voor Open Access vraagt om een politieke oplossing.

Hoogachtend,

De heer prof. dr. C.F. van den Berg
Voorzitter Universiteiten van Nederland

[1] Rapport van: Technopolis (2026) - link: ; Studie door Royal Society (2025) - link

Universiteiten
van Nederland

Bijlage 1: Open Access monitor 2025

Samenvattend

In 2014 heeft UNL met staatssecretaris Sander Dekker afgesproken Open Access publicaties te gaan monitoren. Bij de uitwerking van het Bestuursakkoord 2022 hoger onderwijs en wetenschap hebben we afgesproken Open Access cijfers te blijven rapporteren. We zien dat het aandeel Open Access artikelpublicaties blijft toenemen en het afgelopen jaar met 2% is gestegen naar 97%. Nederland is internationaal gezien daarmee een van de koplopers.

Meetmethode

In onze berichtgeving over de 2017-cijfers (kenmerk VSNU 18/188U) hebben we de gehanteerde meetmethode toegelicht. Dit was tot 2024 een decentrale methode waarbij alle universiteiten, op basis van het in 2015 vastgestelde definitieraamwerk (kenmerk VSNU 17/244 U), tellingen hebben verricht van Open Access publicaties, waarbij onderscheid gemaakt wordt tussen “goud”, “hybride” of “groen”. Zoals vorig jaar gemeld (UNL 25062) zijn we overgestapt op een nieuwe meetmethode gebaseerd op een complete lijst van Nederlandse peer-reviewed artikelen. Hierbij tellen alle publicaties maar één keer mee en wordt de score gelijk op landelijk niveau berekend. Net als bij de vorige methode zijn publicaties meegenomen waar wetenschappers werkzaam aan een Nederlandse universiteit of UMC zowel corresponding auteur als co-auteur zijn. Er is wel beperkt op alleen die artikelen die een unieke en permanente verwijzing hebben (Digital Object Identifier, DOI). Dit maakt het mogelijk om Open Access cijfers geautomatiseerd te genereren op basis van open databronnen (Unpaywall, Crossref, DOAJ). De lijst van alle Nederlandse peer-reviewed artikelen uit 2025 zal weer online beschikbaar worden gesteld als ook een meer gedetailleerde beschrijving van de gevolgde werkwijze (link). Hiermee vergroten we de betrouwbaarheid en transparantie van de Open Access monitor.

Meetresultaten 2016-2025

We leveren de cijfers over de percentages Open Access (OA) publicaties aan, net zoals we dit afgelopen jaren hebben gedaan, vanuit het vastgestelde definitieraamwerk. Uit de cijfers (tabel 2) blijkt dat 97% van de peer-reviewed artikelen uit 2025 van de Nederlandse universiteiten als Open Access beschikbaar is. Dit is een stijging van 2% ten opzichte van 2024. Dit was 42% bij de artikelen uit 2016, 50% uit 2017, 54% uit 2018, 62% uit 2019, 73% uit 2020, 82% uit 2021, 89% uit 2022, 92% uit 2023 en 95% uit 2024, steeds bij meetmomenten in het tweede kwartaal van het jaar daarop. In totaal zijn in 2025 ruim 53.000 peer-reviewed artikelen met een DOI gepubliceerd.

Groei in goud, DOAJ route

De stijging naar 97% Open Access komt afgelopen jaar hoofdzakelijk uit de groei van de gouden route, waarbij tijdschriften alleen maar als Open Access beschikbaar zijn. Dit wordt voornamelijk veroorzaakt door de toename van het aantal full Open Access publicaties binnen de UKB-consortium deals. Dit wordt weer mede veroorzaakt door een toenemend aantal full Open Access tijdschriften dat binnen de consortium deals valt. Die consortium deals bestaan dus in toenemende mate uit zowel hybride tijdschriften als ook full Open Access tijdschriften. Binnen deze hybride route kunnen onderzoekers via deze deals individuele artikelen via Open Access delen terwijl het tijdschrift nog een abonnementenmodel kent. Er is aangetoond dat de consortium deals een gunstige invloed hebben op kosten, de kwaliteit van de dienstverlening en de rechten van de onderzoeker en instelling.

Jaar	"Goud, DOAJ OA[2]"	"Hybride en niet DOAJ OA[3]"	"Alleen groen OA[4]"	Totaal OA
2016	13%	20%	9%	42%
2017	17%	23%	10%	50%
2018	19%	24%	11%	54%
2019	21%	29%	12%	62%
2020	25%	35%	13%	73%
2021	28%	39%	15%	82%
2022	30%	39%	20%	89%
2023	30%	44%	18%	92%
2024-nieuwe methode	30%	46%	19%	95%
2025-nieuwe methode	32%	45%	20%	97%

Tabel 2: Percentages Open Access (OA) artikelpublicaties 2016-2025 Nederlandse universiteiten per Open Access categorie

Belang groene route
Wat opvalt in tabel 2 is dat het aandeel groen de afgelopen vier jaren nauwelijks verandert. Dit komt vooral door de meetmethode en bijhorende afspraken. Conform het huidige definitieraamwerk nemen we in deze categorie alleen die artikelen mee die niet via een van de andere routes direct als Open Access zijn gepubliceerd. Dus hoe succesvoller de andere routes zijn, hoe kleiner het aandeel groen dat nodig is. Benadrukt moet worden dat we in het huidige Open Access beleid de groene route als (tijdelijk) vangnet zien voor die publicaties die niet via uitgevers als Open Access gepubliceerd kunnen worden. Door de sterkere implementatie van Taverne hebben we als universiteiten een goed vangnet. Eventuele dalingen van aandeel hybride en goud worden dan opgevangen door sterke aandeel van de groene route. Over 2025 is 90% van alle artikelen die achter een betaalmuur zijn gepubliceerd, alsnog via de groene route beschikbaar gemaakt. In 2024 lag dit percentage op 80% in 2023 op 69%, en in 2022 op 65%.

Versterking wet- en regelgeving nodig
De status van Taverne en breder van artikel 7 AW zorgt in onze sector voor discussie. Zo is de groene route via Taverne niet in overstemming met de eisen van subsidiegevers verenigt in cOAlition S welke additioneel een open licentie eisen, dat de maker eigenaar blijft van het artikel en een embargo van 0 maanden verlangen (6 maanden bij Taverne). De Nederlandse wetgeving ondersteunt dus niet de eisen vanuit de subsidiegevers. Ook het wel/niet opvolgen van het advies Commissie auteursrecht over de gevolgen van het ONB-arrest voor het Nederlandse systeem van fictief makerschap leidt tot zorgen in de creatieve en zakelijke sector.

[2] Om te bepalen welke tijdschriften Open Access (OA) beschikbaar zijn, hebben we ons gebaseerd op de Directory of Open Access Journals (DOAJ). Dit is een online register van Open Access voor peer-reviewed tijdschriften.
[3] Onder "Hybride en niet DOAJ OA" verstaan we open artikelen in betaalde tijdschriften en open artikelen in open tijdschriften die niet zijn opgenomen in de DOAJ;
[4] "Alleen groen OA" betreft artikelen die alleen Open Access toegankelijk zijn doordat ze beschikbaar zijn via een 'trusted repository'. In die 'trusted repositories' is dus niet gezocht naar artikelen uit DOAJ-tijdschriften en hybride artikelen.

Recent onderzoek (Index of Research Exceptions, I-REx)[5] geeft aan dat Nederland weliswaar vooroploopt met Open Access publicaties, maar achterblijft bij wetgeving die onderzoek faciliteert. Daardoor behoort Nederland volgens dat onderzoek tot de vijf minst presterende landen van de Europese Unie met betrekking tot Open Science. Ook is er onvoldoende bescherming tegen misbruik van contractvrijheid door uitgevers, waardoor wettelijk toegestane praktijken alsnog contractueel worden verboden door die uitgevers[6].

Daarnaast willen we wijzen op het gebrek aan harmonisatie binnen de Europese Unie. Dit zorgt onder andere voor rechtsonzekerheid voor onderzoekers en onderzoeksinstellingen die in steeds internationalere en digitalere omgevingen opereren. Het gefragmenteerd houden van deze regels leidt tot juridische onzekerheid met name bij grensoverschrijdend onderzoek. Om onze Open Science ambities waar te maken is actieve betrokkenheid bij de Europese hervormingsagenda essentieel. De ontwikkelingen rond de ERA act vraagt om een sterke positie name van Nederland. Bijvoorbeeld rond een verplichte uitzondering op het auteursrecht (en aanverwante rechten) om vrijer wetenschappelijk onderzoek te kunnen doen als ook de mogelijke Europese harmonisatie van bijvoorbeeld secundaire publicatierechten. Deze kunnen het succes van Open Access in Nederland ook in gevaar brengen[7].

Nadere duiding Open Access in kader van BTW nodig
Al een aantal jaren zijn we in gesprek met de belastingdienst over de btw die van toepassing is op het Open Access model. Waar voor het traditionele abonnementenmodel laag btw-tarief geldt, bleef de belastinginspecteur volharden dat voor Open Access een hoog btw-tarief van toepassing is. Dit mede omdat uitgevers in contracten een uitsplitsing hebben moeten maken tussen een deel waar nog het abonnementenmodel geldt en een deel waar Open Access van toepassing is. Veel uitgevers noemen dat vervolgens lees- en publicatierechten. In onze ogen gaat het echter om één en hetzelfde publicatie- en uitgeefproces en verandert er feitelijk niks in het eindproduct en in de activiteiten van uitgevers (zie deze toelichting). We hebben hierover een rechtszaak gevoerd waarbij de rechtbank de belastingdienst gelijk heeft moeten geven vooral gezien de wijze hoe een en ander in de contracten met uitgevers is geformuleerd.

Het toepassen van het hoge belastingtarief maakt Open Access duurder, doordat een deel hiervan tegen 21 procent wordt belast. Daarnaast is het concurrentievervalsend; uitgevers die alleen Open Access tijdschriften uitbrengen moeten het hoge btw-tarief in rekening brengen, terwijl hun concurrenten met het oude abonnementenmodel nog wel het lage btw-tarief mogen toepassen. Dit kan nooit de bedoeling geweest zijn. Een nadere aanwijzing – duiding vanuit de overheid kan hierbij duidelijkheid geven.

Duurzaam open access vraagt om andere strategie
De gouden route is door de overheid al in 2015 gekarakteriseerd als de voorkeursroute. De afgelopen jaren is echter ook kritiek gekomen op deze route zoals stijgende kosten, niet inclusief zijn voor minder rijke instellingen (onder andere Global South) en een gebrek aan autonomie en soevereiniteit. Daarnaast zijn er zorgen over de publicatiedruk ("Publish or Perish"), de beperkte waardering voor andere outputs dan peer-reviewed artikelen, aantasting van wetenschappelijke integriteit mede met opkomst AI, beperkte reproduceerbaarheid en overbelasting van het systeem van peer-review. UNL heeft daartoe besloten om onze Open Access strategie te vernieuwen, discussies in gang te zetten over gewenste publicatiecultuur inclusief het belang van andere wetenschappelijke werken dan peer-reviewed artikelen en acties te ondernemen voor het versterken van de collectieve digitale autonomie ook in het publicatielandschap.

[5] Barriers to Research: Insights into the Patchwork of Research Exceptions in European Copyright Laws and Practical Perspectives from European Researchers; https://zenodo.org/records/20492252

[6] Preventing Contract Override: Recommendations for Libraries and Legislators; https://knowledgerights21.org/news-story/preventing-contract-override/

[7] Zie https://informatieprofessional.maglr.com/secundair-publicatierecht-in-europa